

پیشرفت درسی با مطالعه صحیح

مریم شریفی آورد کلو
معلم و هنرآموز، منطقه ۶ تهران

مقدمه

از سقراط پرسیدند چرا با جوانان مجالست و همنشینی می‌کنی؟ پاسخ داد: شاخه‌های نازک و تر را می‌توان راست کرد ولی چوب‌های سخت که طراوت آن رفته باشد به استقامت نگراید. مهم‌ترین وظیفه نظام آموزش و پرورش سوق دادن فرزندان به سوی تعلیم و تربیت درست است و در این کار تمام افراد اعم از دبیران، هنرآموزان و کادر آموزشی نقش مهمی در یادگیری صحیح دارند. آنان باید به جای انتقال مستقیم علم و دانش خود به دانش‌آموزان باید شیوه‌های صحیح مطالعه و کسب چگونگی یادگیری را به آنان بیاموزند و خلاقیت و ابتکار را در آن‌ها تقویت نمایند. بدین منظور باید ابتدا راه‌های انحراف و آسیب‌هایی را که در شیوه نادرست مطالعه برای آن‌ها ایجاد می‌شود بشناسند و انگیزه پیشرفت و ترقی برای رسیدن به موفقیت و پشت پا زدن به شکست‌ها را به آن‌ها یاد دهند. در این صورت دانش‌آموزان نیز به آن مرحله از خودباوری خواهند رسید که بتوانند به استعدادهای نهفته و پنهانی خود پی ببرند.

صورت مسئله

چگونگی آشنایی دانش‌آموزان با آسیب‌ها و روش‌های صحیح مطالعه در جهت بهبود وضعیت درسی ایشان.

توصیف مسئله

در ابتدای سال تحصیلی مشاهده کردم که دانش‌آموزان به نوشتن و خواندن سؤالات آماده‌ای که در سال‌های پیش معلم‌ان به آن‌ها می‌گفته‌اند، عادت کرده‌اند. چون در هر جلسه نیز از من با اصرار همین را می‌خواستند. دانستم که با توجه به همان شیوه غلط بوده که وضعیت درسی آن‌ها اصلاً رضایت‌بخش نیست. تنها کاری که توانستم بکنم نوشتن سؤال و جواب‌ها را به خود دانش‌آموزان واگذار کردم و ترم اول به همین منوال گذشت. با این روش وضعیت درسی دانش‌آموزان تا حدودی بهبود یافت ولی در مجموع خیلی رضایت‌بخش نبود. وقتی سؤالات نوشته شده دانش‌آموزان را بررسی نمودم متوجه شدم که آن‌ها در خواندن مطالب درسی دقت و رغبت لازم را ندارند و مفاهیم درس را به درستی متوجه نشده‌اند. در نتیجه سؤال‌هایی را هم که طرح می‌کردند خوب نبود. نتایج امتحانات ترم اول نیز این مسئله را تصدیق کرد. پس دریافتم علت مسئله را باید در جایی دیگر بیابم.

جمع‌آوری اطلاعات

برای تشخیص بهتر مسئله

- پایین بودن نمرات درسی دانش‌آموزان
- عدم تمایل و علاقه به مطالعه کتاب درسی
- ضعف در نوشتن سؤالات درسی
- اصرار به دادن سؤالات آماده
- عدم تمایل و علاقه به پیشرفت در درس‌ها
- بی‌توجهی خانواده‌ها به وضعیت درسی بچه‌ها و...

شناسایی مهم‌ترین

عوامل مؤثر در ایجاد مسئله

- بی‌انگیزگی دانش‌آموزان برای مطالعه

- عدم علاقه دانش‌آموزان به مطالعه درسی و غیردرسی
- فعال نبودن کتابخانه مدرسه برای استفاده مفید و مؤثر بچه‌ها از کتاب
- روش‌های نادرست تدریس در سال‌های گذشته
- آشنا نبودن با فواید مطالعه
- آشنا نبودن با آسیب‌پذیری‌های عمده در مطالعه
- آشنا نبودن با روش‌های صحیح مطالعه
- پایین بودن سطح سواد و وضعیت اقتصادی خانواده‌ها، عدم حمایت دانش‌آموزان از طرف ایشان
- بحران‌های جسمی، روحی و نشناختن اصل وجودی خویش یا خویشتن‌پنداری
- عدم ترغیب دبیران محترم برای استفاده دانش‌آموزان از کتاب‌های مختلف و غیردرسی جهت انجام تحقیقات و پژوهش‌ها
- جایگزین شدن بعضی از رسانه‌های ارتباطی از جمله تلویزیون، اینترنت و... به جای کتاب
- عدم آگاهی از مهارت‌های تحصیلی و تنظیم وقت، عدم تلاش و کوشش و نیز تمایل بچه‌ها به تنبلی
- نقش مدرسه و عدم پیگیری وضعیت درسی دانش‌آموزان ضعیف توسط مسئولان مدرسه
- مناسب نبودن برنامه هفتگی کلاس، داشتن اضطراب در ساعت این درس و...

تفکر و جست‌وجو

برای پیدا کردن راه‌حل مسئله

برای یافتن راهکارهای مناسب جهت حل مسئله، کتاب‌ها و پژوهش‌های مختلفی را مطالعه کردم که به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌کنم: درآمدی بر آسیب‌شناسی مطالعه (ایمانی، محسن)؛ روان‌شناسی تربیتی (شریعتمداری، علی)؛ اختلالات رفتاری کودکان (ترجمه منشی طوسی، نقی)؛ روان‌شناسی پرورشی (سیف، علی‌اکبر)؛ خلاصه روان‌پزشکی

(ترجمه پورافکاری، نصرت‌الله)؛ مهارت‌های تحصیلی و تنظیم وقت (ترجمه ر، فیروزی)؛ نگاهی دوباره به روش‌ها و فنون تدریس (حسن، خنیفر)؛ چگونه کودکان و نوجوانان را به مطالعه علاقه‌مند کنیم (کاربخش راوری، ماشاءالله) و...

اقدام به یافتن راه‌حل

با ذکر مراحل و چگونگی اجرا

- صحبت و آگاه نمودن دانش‌آموزان با اجرای روش‌های مطالعه و تقویت حافظه
- ایجاد انگیزه تحصیلی و بررسی علل بی‌انگیزگی دانش‌آموزان
- اجرای روش‌های مطالعه فعال در کلاس
- نکته‌برداری، خلاصه‌نویسی و... تشویق بچه‌ها به مطالعه کتاب‌های مرتبط با مباحث درسی خود
- افزایش اعتماد به نفس در دانش‌آموزان با تأکید بر نقاط قوت و مثبت آن‌ها
- اجرای روش‌های متنوع پرسش درسی برای بالا بردن میزان دقت و توجه بچه‌ها به شنیدن، نوشتن و...

شواهد تشخیص

دانش‌آموزان کلاس از اجرای روش‌های فوق احساس رضایت می‌کردند، در نتیجه در آن‌ها شوق مطالعه و یادگیری مشاهده شد و سبب گردید که هنگام تدریس با هیجان و ذوق مرا همراهی کنند. آن‌ها پیگیر اجرای روش‌های اجرایی ذکر شده بودند و وضعیت درسی آنان تا حدودی بهبود یافته بود.

پیشنهادها

پیشنهاد به مدیران مدرسه

- مهیا کردن محیط کتابخانه به طوری که برای دانش‌آموزان به راحتی قابل دسترسی و از جذابیت لازم برخوردار باشد و امکان استفاده نیز به راحتی برای آن‌ها مهیا باشد
- تهیه کتاب‌های مفید و ضروری و متناسب با معلم و نیاز دانش‌آموزان

● اعمال نظارت کامل و دقیق بر کتابخانهٔ مدرسه تا مطمئن شوند که دانش‌آموزان به موقع و به درستی از کتابخانه استفاده می‌کنند.

پیشنهاد به معلمین

● تشویق دانش‌آموزان به استفاده بیشتر

از کتاب به جای اینترنت و... جهت انجام تحقیق و پژوهش‌های درسی؛
● تشویق دانش‌آموزان به خواندن کتاب‌های علمی مرتبط با موضوعات، مفاهیم کتاب درسی و نوشتن خلاصهٔ کتاب خوانده شده به‌عنوان یک تکلیف درسی؛

● معرفی کتاب‌های خوانده شده توسط دانش‌آموزان در هر کلاس، برای آشنا کردن دیگر بچه‌ها با کتاب‌های مختلف.
امید است این پژوهش مورد توجه و استفادهٔ تمامی معلمین عزیز و خوانندگان رشد قرار گیرد.

جدول زمان‌بندی اجرایی

<p>میزان پیشرفت و موانع</p> <p>دانش‌آموزان از این روش مطالعه بسیار ابراز رضایت می‌کردند و هنگام تدریس درس بسیار فعال بودند و بیشتر مطالب را خودشان مطرح می‌کردند.</p>	<p>آموزش مطالعه فعال</p> <p>دانش‌آموزان باید درس را از قبل پیش مطالعه می‌کردند، ولی برای اینکه دقت و تمرکزشان در مطالعه بالا برود باید مطالعه را با هدف و دقت انجام می‌دادند. به این منظور گفته شد زیر مطالب مهم را با رنگ آبی و زیر مطالبی را که از نظر اهمیت در درجه دوم قرار دارد رنگ قرمز و زیر مطالبی را هم که مشکل بوده و آن را نمی‌فهمیدند خط مشکی بکشند.</p>	<p>هفته اول بهمن</p>
<p>استفاده از این روش نیز بسیار جالب و رضایت‌بخش بود و در یادگیری آنان بسیار تأثیرگذار بود، چرا که مطالبی را که خلاصه نوشته بودند خیلی خوب یاد گرفته بودند.</p>	<p>خلاصه‌نویسی درس</p> <p>از دانش‌آموزان خواستیم بعد از اینکه هر درس تدریس شد در خانه، بعد از مطالعه، درس را خلاصه‌نویسی کنند. البته خودم نیز یکی از درس‌ها را در کلاس در ضمن تدریس روی تخته به صورت خلاصه نوشتم تا با نحوهٔ خلاصه کردن آشنا شوند و در ضمن با دقت و تمرکز در آن مطالب، درس را بهتر یاد بگیرند.</p>	<p>هفته سوم بهمن</p>
<p>این کار باعث بالا رفتن دقت و توجه دانش‌آموزان در کلاس شده بود و آن‌ها با علاقه و توجه هر چه بیشتر درس را دنبال می‌کردند. موانع: کند بودن دست بعضی از دانش‌آموزان برای نوشتن و نکته‌برداری</p>	<p>نکته‌برداری</p> <p>از دانش‌آموزان خواستیم که پس از تدریس من از نکات مهم درس نکته‌برداری کنند و هر چیزی را که هنگام تدریس متوجه شدند، یادداشت نمایند.</p>	<p>هفته اول اسفند</p>
<p>این کار باعث بالا رفتن دقت و تمرکز دانش‌آموزان می‌شود و با کتاب‌های کتابخانه بیشتر آشنا می‌شدند. موانع: کمبود وقت برای استفاده دانش‌آموزان از کتابخانه</p>	<p>استفاده از کتابخانهٔ مدرسه</p> <p>دانش‌آموزان را به کتابخانهٔ مدرسه بردم تا به دلخواه خود یک کتاب علمی در رابطه با موضوعات درسی انتخاب کرده، بعد از مطالعه آن را خلاصه‌نویسی نمایند.</p>	<p>هفته دوم اسفند</p>
<p>این کار جهت تنوع و تفهیم بیشتر در ارائه مطالب و نیز بالا بردن ایجاد انگیزه در یادگیری دانش‌آموزان ضعیف، اعتمادبه‌نفس قوی و مشارکت در فعالیت‌های کلاسی مؤثر بود. موانع: عدم تسلط برخی از دانش‌آموزان در درک و بیان مطالب</p>	<p>اجرای کنفرانس در اتاق سمعی بصری مدرسه</p> <p>دانش‌آموزان داوطلب و زرتنگ کلاس در اتاق سمعی بصری مدرسه به کمک اسلاید، تصویر و فیلم مرتبط با موضوع کنفرانس دادند</p>	<p>هفته سوم اسفند</p>
<p>با این روش دقت و تمرکز دانش‌آموزان بسیار تقویت شد. زیرا باید به کل سؤالات به دقت گوش داده و آن را به خاطر می‌سپردند تا آن را تکرار نکنند و این مسئله قدرت شنوایی آنان را بسیار تقویت می‌کرد.</p>	<p>انجام پرسش‌های درسی برای تقویت حافظه و تمرکز و قدرت شنوایی</p> <p>پرسش‌ها به این صورت انجام می‌شد که دانش‌آموزان باید بدون استفاده از هر گونه کتاب درسی از یکدیگر درس می‌پرسیدند به طوری که هیچ سؤالی هم نباید بیشتر از یک بار پرسیده می‌شد.</p>	<p>هفته سوم فروردین</p>
<p>این آزمون‌ها باعث بالا رفتن روحیه رقابت در دانش‌آموزان و تلاش بیشتر در بالا بردن نمرات در آن‌ها، در نتیجه یادگیری بیشتر می‌گردد. موانع: محدود بودن زمان کلاس برای انجام فعالیت‌ها به صورت دلخواه</p>	<p>برگزاری آزمون‌های مختلف کلاسی در حین اجرای راه‌حل‌های مذکور</p> <p>انجام امتحانات کلاسی در حین اجرای راه‌حل‌های دیگر برای ایجاد رقابت بین دانش‌آموزان و گروه‌های درسی آن‌ها به جهت یادگیری بهتر درس و بالا رفتن نمرات ایشان در درس مؤثر بود.</p>	<p>هفته چهارم فروردین</p>